

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΘΕΣΗΣ

Περιεχόμενα

A. Εισαγωγικές σκέψεις.....	2
B. Η θεμελιώδης αρχή, το «σύστημα», της διάθεσης.....	3
Γ. Δικονομική όψη της ιδιωτικής αυτονομίας.....	6
Ε. Συνέπειες.....	7
Αιτήματα.....	7
Αντιφατικά αιτήματα.....	7
Μερική αγωγή.....	7
Παραίτηση.....	7
Αποδοχή.....	7
Συμβιβασμός.....	7
Ερημοδικία.....	7
Οριοθέτηση αντικειμένου της πρωτοβάθμιας δίκης.....	8
Οριοθέτηση αντικειμένου της κατ' έφεση δίκης: «Tantum devolutur quantum appellatur».....	8
Απαγόρευση χειροτέρευσης της θέσης του εκκαλούντος.....	8
Συμπέρασμα.....	8
Δ. Εξαιρέσεις.....	8
Αυτεπάγγελτη δράση.....	8
236 ΚΠολΔ.....	9
Διαμόρφωση διαδικασίας.....	9
Αναίρεση υπέρ του νόμου.....	9
Διάθεση του αγωγίμου;.....	9
Πλαγιαστική αγωγή.....	9
Οιονεί πλαγιαστική αγωγή.....	9
Προσεπίκληση αναγκαίου ομοδίκου.....	10
Αγωγές Opt-out.....	10

A. Εισαγωγικές σκέψεις

Η ΠολΔ/1834 δεν περιείχε κάποιο κεφάλαιο περί «θεμελιωδών αρχών».

Υπό την επίδραση της διδασκαλίας του φυσικού δικαίου, οι νομοθέτες του Γερμανικού BGB προέταξαν των ειδικότερων βιβλίων του BGB το Γενικό Μέρος (Allgemeiner Teil) που περιέχει τις Γενικές Αρχές του Αστικού Δικαίου. Ομοίως προέταξαν του Ειδικού Ενοχικού Δικαίου το Γενικό Μέρος (Allgemeiner Teil des Schuldrechts – «Γενικό Ενοχικό»).

Η εισαγωγή Γενικών Αρχών δεικνύει το «πολιτικό» πρόγραμμα του νομοθέτη. Η αρχή/το σύστημα της διάθεσης ή της αυτεπάγγελτης ενέργειας του δικαστή, της συζήτησης ή της ανάκρισης, είναι μορφές εμφάνισης των ίδιων τρόπων σκέψης που σε άλλους τομείς εκφράζονται ως «οικονομία της αγοράς» ή «κεντρικά σχεδιασμένη οικονομία», «δημοκρατία» ή «απολυταρχία»¹.

Περαιτέρω, δηλώνει την βούληση του νομοθέτη για μια κάποια «δογματοποίηση» του δικαίου: Η «δογματική» σκέψη προϋποθέτει δηλονότι κάποια ιεραρχική δομή των κανόνων της έννομης τάξης. Στην κορυφή της πυραμίδας βρίσκονται εκείνες οι υπέρτατες αρχές (οι κατά κυριολεξία «αρχές»), ανήκουσες ίσως στο φυσικό δίκαιο (επομένως ενδεχομένως και άγραφες), οι οποίες στην μεν θεολογία καλούνται «δόγματα», στις δε θύραθεν επιστήμες «αξιώματα»². Είναι αρχές που δεν «αποδεικνύονται», αλλά, είτε αποκαλύπτονται «άνωθεν»³, είτε αποτελούν πόρισμα επιστημονικής επεξεργασίας⁴ υπό των ανεπισφαλών ερμηνευτών, εκεί της πίστεως, εδώ του δικαίου. Στην δογματική του δικαίου, την θέση των ομολογιών της πίστεως παίρνουν οι «βασικές αρχές προσανατολισμού»⁵, ή στον ΚΠολΔ τα θεμελιώδη «συστήματα».

1. **Braun**, ZPR, σ. 70· γενικότερα, **Gans**, Über die Untersuchungsmaxime des preußischen Zivilprozesses (Eine Rezension) –Kritik des Untersuchungsprincips des Preußischen Civilprocesses von Gust. Friedr. **Gaertner**, Berlin, bei Duncker und Humblot. 1832., in Philosophische Schriften (hrsg. Von **H. Schröder**), 1971, αρ. 450 επ., σ. 288 επ.

2. Η σύνδεση των διαδικασιών δογματοποίησης σε δίκαιο και θρησκεία ερευνάται στο συλλογικό έργο υπό **Essen/Jansen**, Dogmatisierungsprozesse in Recht und Religion, Tübingen 2011, passim· ο **Herberger**, Dogmatik –Zur Geschichte von Begriff und Methode in Medizin und Jurisprudenz, Frankfurt a.M. 1981, σ. 1 επ., αναδεικνύει εντυπωσιακά ότι η πρώτη εμφάνιση της έννοιας του δόγματος έγινε μάλλον στην ιατρική.

3. **Ανδρούτσος**, Δογματική της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας, 5^η έκδ., Αθήνα χ.χ., σ. 3: «... παν δόγμα πρέπει να είνε απηρυσμένον από της πηγής της Αποκαλύψεως...»

4. Και η θεολογική δογματική αξιώνει επιστημονικότητα: **Ανδρούτσος**, ό.π., σ. 2: «Δογματική λοιπόν κατά ταύτα είνε η επιστημονική έκθεσις της περί πίστεως Χριστιανικής Διδασκαλίας».

5. «Orientierungsgrundlagen» κατά τον **Esser**, Methodik des Privatrechts, in: Methoden der Rechtswissenschaft, Teil 1, 1972, σ. 3, 19· πρβλ. και **Waldhoff**, Kritik und Lob der Dogmatik, in: **Kirchhof/Magen/Schneider**, Was weiß Dogmatik?, Tübingen 2012, σ. 21.

«Σύστημα» σημαίνει εδώ σύνολο εναρμονισμένων κανόνων, ενταγμένων να υπηρετούν κάποιους σκοπούς, μέσω μιας εσωτερικής συνοχής, μιας «οικονομίας». Η σύλληψη της δικονομίας ως «συστήματος» κανόνων εναρμονισμένων, επομένως ιεραρχημένων και ενταγμένων σε μια τάξη που καταλήγει σε θεμελιώδεις αρχές, διαπνεόμενες από μια εσωτερική λογική, δεν είναι κάτι το αυτονόητο. Θεμελιώδεις για την σύλληψη αυτή είναι το έργο του *Nicolaus Thaddäus Gönnner* (1764-1827), *Handbuch des deutschen gemeinen Prozesses in einer ausführlichen Erörterung seiner wichtigsten Gegenstände*, 1. έκδ. Erlangen 1801-1803 και 2. έκδ. Erlangen 1804-1805⁶. Πέρα από την ως άνω έννοια του «συστήματος», στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αι. ο Γερμανός νομικός και κοινωνιολόγος (και κοινωνιολόγος του δικαίου) *Niklas Luhmann* (1927-1998) εισήγαγε στην κοινωνιολογία την έννοια των «κοινωνικών συστημάτων» (*soziale Systeme*). Το δίκαιο είναι κατ' αυτόν ένα τέτοιο «κοινωνικό σύστημα». Με κάποια απλοποίηση, και η δίκη είναι ένα τέτοιο σύστημα και για την θεωρία αυτή⁷.

Η έννοια «σύστημα» έχει προς τούτους το πλεονέκτημα ότι δείχνει την προσαρμοστικότητα της αρχής. Το σύστημα ενέχει εν αυτώ την δυνατότητα της προσαρμογής και του συντονισμού του με άλλες αρχές, υπέρτερες, αλλά και ισότιμες.

B. Η θεμελιώδης αρχή, το «σύστημα», της διάθεσης

Ο ΚΠολΔ ακολούθησε την παράδοση αυτή και εισήγαγε στο 13^ο Κεφάλαιο του 1^{ου} Βιβλίου τις «θεμελιώδεις δικονομικές αρχές». Η πρώτη διατυπώνεται στο άρθρο 106: «Το δικαστήριο ενεργεί μόνο ύστερα από αίτηση του διαδίκου και αποφασίζει με βάση τους πραγματικούς ισχυρισμούς που προτείνουν και αποδεικνύουν οι διάδικοι και τις αιτήσεις που υποβάλλουν, εκτός αν ο νόμος ορίζει διαφορετικά».

Η έννοια διαθετική αρχή ή διαθετικό αξίωμα ή αρχή της διάθεσης κ.λπ. διαπλάσθηκε από τον *Ortloff*, σ. 37: «Nach dem Prinzip sollte demnach alle Rechtspflege von Anfang an bis zu Ende von der Idee geleitet sein, dass die Organe des Staates sie in materieller und formeller Beziehung ausschliesslich ausüben. § 10. Dieser leitende und die Rechtspflege als lebendigen Organismus durchdringende Grundsatz (Maximime) ist nunmehr mit einem entsprechenden Namen zu versehen. Man hat dafür wohl die Ausdrücke „politisches Prinzip“ oder fälschlich „Untersuchungsmaxime“ und „Untersuchungsprinzip“ gebraucht.» · ό.π., σ. 44: «Es müsste, wenn man einen passenden Ausdruck für den angedeuteten Grundsatz aufsuchen wollte, dieser nur in Rücksicht auf die Parteien gebildet werden, und wir würden den Ausdruck *Dispositionsmaxime* vorschlagen, weil er noch am besten die Geltung der Willkür und des Verzichts der Parteien andeutet.»

Ο Εισηγητής του σχετικού κεφαλαίου του ΚΠολΔ, Γεώργιος **Ράμμος**, εξηγούσε την προγραμματική του σκέψη, δηλώνοντας ότι «το Τμήμα της Πολιτικής Δικονομίας, εις το οποίο επιβάλλονται, καθ' ημάς, ριζικώτεροι μεταρρυθμίσεις, είναι το αφορών την έναρξιν, πρόοδον και διεξαγωγήν των...

6. πρβλ. ενδ. 1^{ος} τόμ., 2. έκδ., σ. 184· πρβλ. σχετ. *Bomsdorf*, σ. 118 επ.

7. Τα βασικά έργα του *Luhmann* είναι: *Soziale Systeme - Grundriß einer allgemeinen Theorie*, Frankfurt 1984· *Das Recht der Gesellschaft*, Frankfurt 1993· *Legitimation durch Verfahren*, München 1969, 4. Aufl., Frankfurt 1997· το τελευταίο και σε ελληνική μετάφραση Κωνσταντίνου **Βαθιώτη**, Νομοποίηση μέσω διαδικασίας, Αθήνα 1999. Μια συνοπτική εισαγωγή στο άρθρο του *Luhmann*: *Recht als soziales System*, *ZfRSoz* 1999, 1 επ.

δικών... Εις το τμήμα αυτό θα καθορισθή εάν η νέα Πολιτική Δικονομία θα υιοθετήσει το σύστημα της συζητήσεως ή της ανακρίσεως (Verhandlungsmaxime, Untersuchungsmaxime, ή Officialmaxime⁸), το σύστημα της πρωτοβουλία και επιμελεία του δικαστηρίου και των δικαστικών υπαλλήλων ή των διαδίκων και των πληρεξουσίων επιχειρήσεως των διαφόρων διαδικαστικών πράξεων (Amtsbetrieb, Parteibetrieb), το αξίωμα του άνευ επικουρίας δικάζεσθαι, το σύστημα της εγγράφου ή προφορικής διεξαγωγής της δίκης (Mündlichkeit oder Schriftlichkeit des Verfahrens), το σύστημα της αμεσότητας της διαδικασίας κ.λ.π.»⁹.

Σχεδιάζε δε, οι αρχές αυτές να καλούνται, όχι μόνον «γενικές» ή μόνον «θεμελιώδεις», αλλά «Γενικά θεμελιώδη δικονομικά αξιώματα»¹⁰. Η δε πρώτη διάκριση που εισηγείτο έφερε τον τίτλο: «Συστήματα ανακρίσεως και συζητήσεως». Το σύστημα διαθέσεως δεν αναφέρεται ρητώς στο Σχέδιο. Ο **Ράμμος** το αντιλαμβάνοταν ομού με το σύστημα συζητήσεως¹¹. Έτσι εξηγείται και το γράμμα του άρθρου 106 ΚπολΔ που δεν διακρίνει σαφώς μεταξύ των δύο. Ούτε ο Ράμμος διέκρινε: ονόμαζε συλλήβδην «σύστημα συζητήσεως (Verhandlungsmaxime)¹²», «το σύστημα εκείνο, καθ' ο:

- 1) ο δικαστής δεν παρέχει έννομον προστασίαν αυτεπαγγέλτως, αλλά μόνον κατόπιν αιτήσεως των ενδιαφερομένων διαδίκων, υποβαλλόμενης δι' αγωγής, ανταγωγής, κυρίας παρεμβάσεως κ.λ.π.¹³
- 2) ο δικαστής, επιληφθείς αιτήσεώς τινός περί παροχής εννόμου προστασίας, παρέχει ταύτην εν ω μέτρω ζητείται, μη δυνάμενος να προβή πέραν των ορίων, τα οποία διαγράφει η αίτησις αύτη ή η τυχόν υπό των αντιδίκων του αιτούντος υποβληθείσα αίτησις (Judex ne eat ultra petita partium).

8. Η τρέχουσα διάκριση και στην γερμανική ορολογία είναι: Dispositionsmaxime (αξίωμα διαθέσεως) ως αντίθεση της Officialmaxime (αξίωμα της αυτεπάγγελτης ενέργειας).

9. ΣχέδΠολΔ, Τόμ. Β', σ. 9.

10. Έτσι ο τίτλος στο Διάγραμμα του Εισηγητού, ό.π., σ. 9. Ήδη στο Προσχέδιο αναφέρονται εντούτοις ως «θεμελιώδη Δικονομικά Αξιώματα»: ό.π., σ. 81

11. Την ίδια προσέγγιση είχε εισαγάγει άλλωστε και ο **Gönnner** (Handbuch², σ. 184). πράγματι, ιστορικά οι δύο αρχές ενίοτε αναφέρονταν μαζί· πρβλ. **Rosenberg/Schwab/Gottwald**, ZPR¹⁶ § 76, σ. 479. Την σαφή διάκριση των εννοιών εισήγαγε ο **Ortloff**, που είναι και ο νονός της έννοιας αρχή ή αξίωμα της διάθεσης (Dispositionsmaxime). Οι δύο έννοιες διακρίνονται σαφώς: το σύστημα διάθεσης αφορά το ίδιο το αντικείμενο της δίκης. Το σύστημα συζήτησης αφορά τους πραγματικούς ισχυρισμούς και την συγκέντρωση του υλικού της δίκης. Και όπως ορθώς σημειώνεται (**Rosenberg/Schwab/Gottwald**, ό.π.): «Οι διάδικοι δεν μπορούν να διαθέσουν ελεύθερα το υλικό της δίκης, αλλά υποχρεούνται να προβάλλουν αληθώς και πλήρως τους ισχυρισμούς τους» (βλ. και 116 ΚΠολΔ).

12. Και το διέκρινε από το αντίθετο σύστημα, το οποίο επίσης συλλήβδην αποκαλούσε: «Untersuchungsmaxime, Officialmaxime, Inquisitionsprinzip», ό.π., σ. 10. Η σύλληψη αυτή των πραγμάτων ανατρέχει ακόμη και στον **Gönnner**, Handbuch², σ. 183 επ.

13. «Ne procedat iudex ex officio».

Το αντικείμενο της δίκης αφ' ενός, το είδος και η έκτασις της παρασχετέας εννόμου προστασίας αφ' ετέρου καθορίζεται επί τη βάσει των αιτήσεων των διαδίκων.

3) κατά την διάγνωσιν εκάστης υπό την κρίσιν αυτού υποβαλλομένης διαφοράς ιδιωτικού δικαίου, ο δικαστής ενεργεί κατ' αρχήν επί τη βάσει των παρά των διαδίκων προταθέντων και αποδειχθέντων πραγματικών γεγονότων και ισχυρισμών: *Judex secundum allegata et probate judicare debet*¹⁴.

Μεταξύ των συγκεκριμένων δυνατοτήτων που ο **Ράμμος** έβλεπε να εκπληγάζουν από το σύστημα συζητήσεως/διαθέσεως, και έπρεπε ως εκ τούτου να εισαχθούν ρητώς στον ΚΠολΔ, ήταν η εξουσία του δικαστή να διατάζει επανάληψη της συζήτησης (βλ. σημερινή ΚΠολΔ 254)¹⁵, ως και η εξουσία του να διατάζει αυτεπαγγέλτως αποδείξεις¹⁶.

Η πρόταση του Ράμμου για να εισαχθούν οι τα γενικά αξιώματα στον ΚΠολΔ δεν πέρασε χωρίς αντιρρήσεις. Ιδίως αντιστάθηκε ο **Οικονομόπουλος**, θεωρών ότι «δεν θα έπρεπε να τεθώσιν ως βάσις της συζητήσεως ωρισμένοι θεωρητικάί αρχαί..., αλλά να εξετασθώσι χωριστά πάσαι αι πρακτικάί συνέπειαι των θεωρητικών αυτών αρχών και το σκόπιμον της παραδοχής ή μη μίας εκάστης των συνεπειών τούτων εν τη νέα Πολιτική Δικονομία, διότι άλλως είναι ενδεχόμενον, προϊούσης της εργασίας, η Επιτροπή, αποδεχομένη πλήθος εξαιρέσεων, καλυπτουσών τον κανόνα, να αναγκασθή να ανατρέψη την ην θα λάβη ως βάσιν αρχήν»¹⁷.

Κατά τις εργασίες της Αναθεωρητικής Επιτροπής, με πρόταση του **Φραγκίστα** προτιμήθηκε ο όρος «θεμελιώδεις δικονομικάί αρχαί» αντί του «[Γενικά] θεμελιώδη δικονομικά αξιώματα», χωρίς όμως να αλλάζει η έννοια¹⁸.

Οι θεμελιώδεις αρχές «διατυπώνουν τη νομοθετική απάντηση σε βασικά προβλήματα της διαδικασίας»¹⁹, «εκφράζουν, δηλαδή, θεμελιώδεις επιλογές του συγκεκριμένου νομοθέτη απέναντι στο πρόβλημα «δίκη»»²⁰.

14. ΣχέδΠολΔ, Τόμ. Β', σ. 9 επ.

15. ΣχέδΠολΔ, Τόμ. Β', σ. 11 επ.

16. ΣχέδΠολΔ, Τόμ. Β', σ. 12· πρβλ. όμως και ΠολΔ 172 και αντιπρβλ. ΠολΔ 304 εδ. 3.

17. ΣχέδΠολΔ, Τόμ. Γ', σ. 41

18. ΠρακτΑναθΕπιτρ ΚΠολΔ (1967), Συνεδρίασις 12^η, της 17^{ης} Μαρτίου 1955, σ. 59.

19. **Κεραμεύς**, ΑΔΔ ΓενΜερ (1986), σ. 145.

20. **Κεραμεύς**, *ibid.*

Η αρχή της διαθέσεως (άρθρο 106, α' ημπερίοδος) είναι η θεμελιώδης δικονομική αρχή που:

- επιβάλλει το δικαστήριο να ενεργεί μόνον ύστερα από αίτηση διαδίκου. Το αντίθετό της είναι η αυτεπάγγελτη ενέργεια του δικαστηρίου.

- επιτρέπει στους διαδίκους να οριοθετούν το αντικείμενο της δίκης

- επιτρέπει στους διαδίκους να ορίζουν πώς τελειώνει η δίκη

Γ. Δικονομική όψη της ιδιωτικής αυτονομίας

Στην πολιτική δίκη, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στην ποινική, το δικαστήριο δεν ενεργεί αυτεπαγγέλτως. Σύμφωνα με την αρχή της διαθέσεως, η δίκη δεν μπορεί να ξεκινήσει με πρωτοβουλία του δικαστηρίου. Εάν λ.χ. ένας οφειλέτης δεν εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του, αυτό αφορά μόνον τον δανειστή του και όχι το κράτος. Μόνον ο δανειστής μπορεί να εναγάγει τον οφειλέτη του και να ζητήσει από το δικαστήριο να καταδικαστεί ο εναγόμενος να καταβάλει. Το δικαστήριο, αντιθέτως, δεν έχει τέτοια εξουσία²¹. Αυτή είναι η **δικονομική όψη της ιδιωτικής αυτονομίας**, της αντίστοιχης αρχής που διατρέχει το ουσιαστικό ιδιωτικό δίκαιο²². Έτσι, η επιβολή του ιδιωτικού δικαίου αφήνεται στα χέρια του ιδιώτη²³.

Ακόμη και όπου προβλέπεται η συμμετοχή Εισαγγελέα στην πολιτική δίκη, και αυτός ενεργεί ως διάδικος.

Η αρχή της διαθέσεως αφορά ιδίως την έναρξη της δίκης και γενικότερα την υποβολή κάποιου αιτήματος, ιδίως αυτοτελούς. Κατά την διάρκεια της δίκης, η αρχή ότι το δικαστήριο θα αποφασίζει με βάση τους ισχυρισμούς και τα αποδεικτικά μέσα που προσκομίζουν οι διάδικοι καλείται αρχή της συζητήσεως²⁴.

Η αρχή της διαθέσεως, κατά την αρνητική της όψη, επιβάλλει το δικαστήριο να μην ενεργεί χωρίς αίτηση διαδίκου, ή εάν η αίτηση του διαδίκου ανακληθεί.

II. Η αγωγή (και κατ' αρχήν μόνον αυτή) διαμορφώνει αλλά και οριοθετεί το αντικείμενο της δίκης. Η αγωγή και μόνον καθορίζει ποιο ή ποια είναι τα επίδικα αιτήματα και έτσι δεσμεύει τον δικαστή διτώς: αυτός δεν μπορεί ούτε να τα υπερβεί²⁵, ούτε και να τα αφήσει αδίκαστα.

III. Η αρχή της διαθέσεως έχει σημασία και για την περαιτέρω εξέλιξη της δίκης. Έτσι, λ.χ. μόνον οι διάδικοι μπορούν να αποφασίσουν εάν θα ασκήσουν ένδικα μέσα, ή εάν θα αποδεχθούν την απόφαση ρητά ή σιωπηρά²⁶, ή εάν θα παραιτηθούν από την αγωγή ή από τα ένδικα μέσα κ.ο.κ. Μικρή εξαίρεση

21. Αν μολοντούτο το δικαστήριο καταδικάσει κάποιον χωρίς αίτηση του αντιδίκου του, η απόφασή του μπορεί να εξαφανιστεί αφού προσβληθεί με το κατάλληλο ένδικο μέσο (έφεση ή αναίρεση).

22. **Νίκας**, ΠολΔικ I, σ. 479.

23. *Ius civile vigilantibus scriptum est* έλεγαν οι Ρωμαίοι, δηλαδή: το αστικό δίκαιο είναι γραμμένο για τους γρηγορούντες!

24. Βλ. την αμέσως επόμενη §.

25. «Ne eat iudex ultra petita partium»!

26. Η αποδοχή της απόφασης είναι τεχνική έννοια

εισάγεται εδώ στο δίκαιο της αναίρεσης. Ο Άρειος Πάγος μπορεί *αυτεπαγγέλτως* να λάβει υπόψη του λόγο αναίρεσης από τους αρ. 1, 4, 14, 16, 17 και 19 της ΚΠολΔ 559.

Ε. Συνέπειες

Αιτήματα

Δια των αιτημάτων τους οι διάδικοι περιγράφουν και οριοθετούν το αντικείμενο της δίκης (216, 559 αρ. 9). Οι διάδικοι υποβάλλουν τα αιτήματα και ο δικαστής δεν μπορεί να τα υπερβεί (*ne eat iudex ultra petita partium*).

Αντιφατικά αιτήματα

Επί αντικειμενικής σώρευσης αγωγών, όταν τα αιτήματα είναι αντιφατικά, το δικαστήριο χωρίζει τις αγωγές (218 § 2) ώστε ο ενάγων να επιλέξει ποιο από τα δύο αιτήματα θα επαναφέρει με κλήση. Η απόφαση αυτή θεωρείται οριστική.

Μερική αγωγή

Από τους κανόνες αυτούς απορρέει και ο περιορισμός του δεδικασμένου μόνον στο μέρος της απαιτήσεως που ζητήθηκε στην προηγούμενη δίκη²⁷

Παραίτηση

Εκφράσεις: ο ενάγων δικαιούται να παραιτηθεί από το ουσιαστικό δικαίωμα ή μόνο από το δικόγραφο της αγωγής ή των ενδίκων μέσων, από προβληθέντες ισχυρισμούς, από την κλήση κ.ο.κ.

ΠολΠρωτΑθ 1792/2018: «Συνεπώς, ο επισπεύδων τη συζήτηση διάδικος δικαιούται, κατά την κρατούσα στη θεωρία και νομολογία άποψη, να παραιτηθεί από την κλήση, η οποία ως εκ τούτου θεωρείται, κατά τη διάταξη του άρθρου 295 παρ. 1 ΚΠολΔ, ότι δεν έλαβε χώρα, με συνέπεια το απαράδεκτο της συζήτησης (ΑΠ 1222/2017, ΑΠ 1223/2017, ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, 1223/2017, ΑΠ 614/1999, ΕλλΔνη 41. 136, ΕφΔωδ 263/2006, ΕφΠατρ 390/2002, ΕφΑθ 9229/2001, ΠΠρΑθ 3352/2011, ΠΠρΑθ 2353/2010, ΠΠρΑθ 2545/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ)»

Αποδοχή

Ο εναγόμενος μπορεί να αποδεχθεί την αγωγή

Συμβιβασμός

Οι διάδικοι μπορούν να συμβιβασθούν

Ερημοδικία

Οι διάδικοι μπορούν να επιλέξουν να ερημοδικαστούν. Η μάλλον θεωρητική αυτή δυνατότητα έχει αποκτήσει αίφνης μια ενδιαφέρουσα πρακτική σημασία μετά τον 4335/2015. Ο διάδικος μπορεί να επιλέξει να ερημοδικαστεί στην τακτική διαδικασία, ώστε να μπορέσει ενώπιον του εφετείου να απολαύσει *his day in court*, με:

27. **Κεραμεύς**, ό.π., σ. 150.

- προτάσεις κατά την συζήτηση,
- μάρτυρες στο ακροατήριο, και
- πέντε ένορκες βεβαιώσεις,
- προσθήκη στο τριήμερο

Και σε όποιον φέρει αντίρρηση, ο παρτιζάνος εκκαλών θα υποδείξει το 106 ΚΠολΔ.

Οριοθέτηση αντικειμένου της πρωτοβάθμιας δίκης

Η αρχή της διαθέσεως, κατ' ορθότερα γνώμη, δεν επιτρέπει πάντως στον ενάγοντα να περιορίζει τον δικαστή στην έρευνα των πιθανών νομικών βάσεων το πραγματικό των οποίων πληρούν τα περιστατικά που συγκροτούν την ιστορική βάση της αγωγής²⁸.

Οριοθέτηση αντικειμένου της κατ' έφεση δίκης: «Tantum devolutur quantum appellatur»

Στην διαθετική αρχή στηρίζεται και η αρχή ότι μεταβιβάζονται στο εφετείο μόνον τα κεφάλαια που έχουν προσβληθεί.

Απαγόρευση χειροτέρευσης της θέσης του εκκαλούντος

Η αρχή της non reformatio in peius στηρίζεται επίσης στην αρχή της διαθέσεως²⁹.

Συμπέρασμα

Περίπου όλες οι ανωτέρω συνέπειες της θεμελιώδους αρχής ή του συστήματος της διάθεσης είναι ήδη ειδικά θεσμοθετημένες στις αναφερθείσες διατάξεις του ΚΠολΔ. Η μόνη διαφορά του ΚΠολΔ σε σχέση λ.χ. με την γερμανική κωδικοποίηση είναι ότι ο ΚΠολΔ έχει και την διάταξη του άρθρου 106. Η διάταξη αυτή εντούτοις συνδέει και «κρατά» μαζί τις ανωτέρω μερικότερες διατάξεις και είναι ο σύνδεσμος μεταξύ των ανωτέρων αρχών και των ειδικών διατάξεων³⁰.

Δ. Εξαιρέσεις

Αυτεπάγγελτη δράση

Ο ίδιος ο ΚΠολΔ σε ορισμένες περιπτώσεις δίνει στο δικαστήριο εξουσία να διατάξει κάτι ακόμη και χωρίς σχετικό ειδικό αίτημα (λ.χ. ΚΠολΔ 691^A § 1· 613·

28. Βλ. ειδικότερα: **Τσαντίνης**, Δεδικασμένο και νομική αιτία, σ. 198 επ.

29. Βλ. ειδικότερα: **Τσαντίνης**, ΤιμΤόμ **Νίκια**.

30. **Braun**, ό.π., σ. 71

826 § 1, 831 § 1, 838 § 1, 950 § 3³¹. 990· ΑΚ 1856 § 1· 1966). Δηλαδή η αρχή της διαθέσεως γνωρίζει και ορισμένες εξαιρέσεις³².

236 ΚΠολΔ

Το άρθρο 236 δίνει στον δικαστή την εξουσία να ζητήσει αυτεπαγγέλτως διευκρινίσεις από τον διάδικο, ώστε να διορθωθεί ακόμη και κάποια (πραγματική, ιδίως ποσοτική) αοριστία.

Διαμόρφωση διαδικασίας

Οι διάδικοι δεν μπορούν να διαθέσουν την διαδικασία. Δεν μπορούν λ.χ. να αποκλείσουν την δημοσιότητα της διαδικασίας ή να συμφωνήσουν ότι θα ακολουθηθεί διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων.

Αναίρεση υπέρ του νόμου

Διάθεση του αγωγίμου;

Αμφισβητείται εάν μπορούν οι διάδικοι να διαθέσουν το αγωγή της αξίωσης.

Pactum de non petendo

Πλαγιαστική αγωγή

Σημαντική εξαίρεση είναι και η πλαγιαστική αγωγή³³.

Οιονεί πλαγιαστική αγωγή

Η νομολογία έχει διαπλάσσει και την περίεργη περίπτωση της οιονεί πλαγιαστικής αγωγής, όταν, όχι ο δανειστής, αλλά ο οφειλέτης ασκεί πλαγιαστικά το δικαίωμα του δανειστή του να ζητήσει από τον δικό του οφειλέτη καταβολή (λ.χ. ο δανειολήπτης ενάγει πλαγιαστικά την ασφαλιστική εταιρεία με αίτημα να καταβάλει η τελευταία στην τράπεζα, στην οποία ο ενάγων οφείλει)³⁴.

31. Ερμ. και 950 § 2· πρβλ. ΜονΠρωτΚαλ 108/2016 ΕΠολΔ 2016, 63 επ., με παρατ. **Γιαννόπουλου**, ό.π., σ. 64 επ.

32. Καίτοι στις ως άνω περιπτώσεις θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι δεν πρόκειται ακριβώς για εξαίρεση από την αρχή της διαθέσεως, αλλά για εξειδίκευση συγκεκριμένων εξουσιών του δικαστηρίου, ώστε: (α) να επιτυγχάνεται πράγματι ο σκοπός της κάθε ρύθμισης και (β) να αποφεύγεται η (άλλως πιθανή) μομφή ότι ο δικαστής παραβιάζει την αρχή αυτή.

33. **Κεραμεύς**, ό.π., σ. 148

34. Ενδ.: ΜονΠρωτΑθ 8130/2017· αντίθ. η ΑΠ 114/2008.

Προσεπείκληση αναγκαίου ομοδίκου

Αγωγές Opt-out